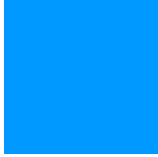
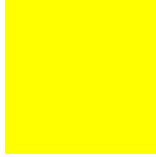

PORAAD

**Advies aan
staatssecretaris Dijk
sma
over**

Referentieniveaus taal en rekenen

Utrecht, december 2008

Advies Staatssecretaris Dijkema referentieniveaus taal en rekenen

Geachte mevrouw Dijkema,

In uw brief van 16 juni 2008 heeft u de PO-Raad gevraagd een veldraadpleging te houden over de herkenbaarheid en haalbaarheid van de referentieniveaus die de 'Expertgroep Doorlopende Leerlijnen' heeft geformuleerd. In deze brief brengen wij u op de hoogte van de resultaten van de veldraadpleging en geven wij adviezen voor het vervolgsbeleid rondom de referentieniveaus. We beginnen met een samenvatting. Vervolgens gaan we de hoofdpunten van het advies nader toelichten. Het uitgebreide verslag van de veldraadpleging, opgesteld door Andersson, Elffers en Felix, is als bijlage bij dit advies gevoegd.

Samenvatting

De afgelopen maanden heeft de PO-Raad intensief overleg gevoerd met besturen, schoolleiders, leerkrachten en andere relevante partijen over de voorgestelde referentieniveaus taal en rekenen.

Uit deze raadpleging komt naar voren dat het onderwijsveld positief staat ten opzichte van de invoering van referentieniveaus voor de basisvaardigheden rekenen en taal. Wanneer referentieniveaus met een goede verantwoordelijkheidsverdeling worden gebruikt, geven zij leerkrachten, schoolleiders en bestuurders houvast en focus voor het bewaken en versterken van de kwaliteit van hun onderwijs. Ook geeft het veld aan dat zij vertrouwen heeft in de wijze waarop de 'Expertgroep Doorlopende Leerlijnen' zijn werk heeft gedaan. De inhoud van de niveaus staat volgens de deelnemers niet ter discussie.

Van groot belang is dat de referentieniveaus worden ingebed in een lerende en opbrengstgerichte cultuur. Binnen de scholen dienen de referentieniveaus een basis te vormen voor een dialoog over de kwaliteitsverbetering van het onderwijs in de basisvaardigheden. Dit betekent dat het veld eigen keuzes moet kunnen blijven maken bij de inrichting van het onderwijsleerproces. Daarbij wordt aangegeven dat verantwoording afleggen over de kwaliteit van het onderwijs en de opbrengsten en rendementen geen punt van discussie is.

Nader onderzoek is noodzakelijk op het gebied van 'zorgleerlingen' en de referentieniveaus. Zijn de huidige twee niveaus uitdagend voor leerlingen die onder het gemiddelde presteren of werken speciale niveaus voor deze groep leerlingen beter. Het is in ieder geval belangrijk om de groep 'zorgleerlingen' zorgvuldig te definiëren, zodat wildgroei zoveel mogelijk voorkomen kan worden.

Enkele condities om de gewenste opbrengstgerichte en lerende cultuur te realiseren, zijn een blijvende focus op taal, lezen en rekenen, een verhoogde aandacht voor professionalisering van bestuurders, schoolleiders en leraren, investeren in opbrengstgericht werken, aanpassing van leermiddelen en toetsinstrumentarium, een goede balans met andere vak- en vormingsgebieden en een goede aansluiting met de VVE en het voortgezet onderwijs. Uiteraard heeft het veld ook een extra financiële impuls nodig zodat er voldoende tijd en middelen zijn om een snelle en succesvolle invoering te kunnen bewerkstelligen.

Om optimaal gebruik te maken van hogere opbrengsten en doorlopende leerlijnen naar het voortgezet onderwijs zou onderzocht moeten worden of een verschuiving van de eindtoets in het primair onderwijs van februari naar mei of juni bijdraagt aan een betere aansluiting tussen het eindniveau van het primair onderwijs en het beginniveau van het

voortgezet onderwijs. De scholen in het primair onderwijs krijgen hiermee meer tijd om het gewenste niveau te bereiken. Daarnaast loopt de doorlopende leerlijn naar het voortgezet onderwijs beter en duidelijker.

De PO-Raad wil in dit alles een stimulerende rol spelen, om het eigenaarschap in de sector te maximaliseren.

Advies referentieniveaus taal en rekenen

De PO-Raad wil graag zijn advies over de referentieniveaus taal en rekenen nader toelichten. Hiertoe willen we eerst het proces toelichten. Vervolgens gaan we in op de inhoud van de referentieniveaus. Daarbij besteden we speciaal aandacht aan de zorgleerlingen en de excellente leerlingen. Vervolgens kijken we naar de condities waaronder de niveaus kunnen worden ingevoerd. Daarna zeggen we iets over de afsluiting van het primair onderwijs en de aansluiting van het primair onderwijs op het voortgezet onderwijs. Tot slot geven wij u concrete aanbevelingen voor de verdere invoering van de referentieniveaus.

Proces veldraadpleging

De veldraadpleging heeft in slechts enkele maanden zijn beslag gekregen. De zomer van 2008 is gebruikt om op basis van input uit een expertbijeenkomst materiaal te ontwikkelen, waarin een beperkt aantal domeinen van de referentieniveaus concreet zijn uitgewerkt in voorbeelden van leerstof en toetsen.

De daadwerkelijke veldraadpleging is gestart met een carrouselconferentie op 23 september jongstleden. Voor deze bijeenkomst zijn bestuurders, schoolleiders, leerkrachten en vertegenwoordigers van landelijke onderwijsorganisaties en ondersteunende organisaties uitgenodigd. Tijdens de conferentie zijn de centrale vragen van de veldraadpleging verkend. In vijf Ronde Tafelbijeenkomsten in de maand oktober, waar bestuurders, schoolleiders en leerkrachten aanwezig waren, zijn deze vragen verder uitgediept. Naast het organiseren van deze bijeenkomsten zijn er enkele schoolbezoeken afgelegd. Ook heeft de PO-Raad afzonderlijk gesproken met een aantal besturen, dat verantwoordelijkheid draagt voor zowel scholen voor Primair Onderwijs als voor scholen voor Voortgezet Onderwijs. Tijdens deze gesprekken stond 'de doorlopende leerlijn' centraal. Tevens is separaat overleg geweest met de VO Raad en de WEC Raad over de relatie en aansluiting met het Voortgezet en Speciaal Onderwijs. Daarnaast heeft het veld, gedurende het gehele traject, via de website van de PO-Raad suggesties en andere opmerkingen kunnen doorgeven aan de PO-Raad. Tot slot heeft op 6 november de PO-Raad tijdens een conferentie, georganiseerd door de SLO, een vijftiental stellingen voorgelegd aan meer dan 300 reken- en taaldocenten. De opbrengsten van de gehele veldraadpleging zijn vastgelegd in een rapport met de titel 'Verslag veldraadpleging referentieniveaus Primair Onderwijs'.

Tijdens de veldraadpleging bleek dat het lastig is betrokkenheid te organiseren op dit specifieke onderwerp. Het lijkt er op dat voor veel mensen op de werkvloer een thema als referentieniveaus te abstract en afstandelijk is. Maar wat wel duidelijk naar voren kwam, was dat het verbeteren van de kwaliteit van de basisvaardigheden in het primair onderwijs sterk leeft. Besturen, schoolleiders en leerkrachten zetten zich daar volop voor in en zijn betrokken bij of bekend met onderdelen van uw Kwaliteitsagenda. De referentieniveaus taal en rekenen staan echter niet prominent op de agenda. De PO-Raad is van mening dat door het organiseren van de veldraadpleging een bijdrage is geleverd aan bekendheid met de referentieniveaus binnen het veld.

Inhoud van de referentieniveaus

In de veldraadpleging is aandacht besteed aan de inhoud van de referentieniveaus. Hierbij stonden de volgende vragen uit uw brief van 16 juni centraal:

- Zijn de inhoudelijke domeinen herkenbaar, wenselijk en haalbaar?
- Zijn de niveaus (streefniveau en fundamenteel niveau) herkenbaar, wenselijk en haalbaar?
- Hoe moet er omgegaan worden met zorgleerlingen en hoogbegaafde leerlingen?

Het veld is positief over de inhoudelijke domeinen en inhoud van de niveaus. Uit de gesprekken die wij met het veld hebben gevoerd, blijken de niveaus een goede beschrijving van het te behalen eindniveau in groep 8. Dit geldt voor zowel het fundamentele niveau als het streefniveau. Het veld vindt het haalbaar dat vooralsnog 75% van de leerlingen in groep 8 deze niveaus haalt. Op dit punt was sprake van een grote mate van overeenstemming.

Wel willen we opmerken dat in de veldraadpleging slechts een beperkt aantal domeinen (één voor rekenen en één voor taal) is uitgewerkt in concrete leerstof en toetsopgaven. Gezien de korte periode, waarin de veldraadpleging uitgevoerd moest worden, was het niet mogelijk om met meer domeinen de diepte in te gaan. Uit de gesprekken met besturen, schoolleiders en leerkrachten blijkt echter dat zij groot vertrouwen hebben in de wijze waarop de commissie zijn werk heeft gedaan. Het veld is van mening dat het vaststellen van deze niveaus in goed overleg met het werkveld door experts gedaan moet worden. Wel is opgemerkt dat, om de ambitie vast te houden, er periodiek herijking van de niveaus moet plaatsvinden.

Hoogbegaafden

Op uw vraag of het streefniveau voldoende uitdaging biedt voor (hoog)begaafde leerlingen zijn de opvattingen van de deelnemers aan de veldraadpleging gevarieerd. Enerzijds wordt gesteld dat een beschrijving voor kinderen die veel meer kunnen niet nodig is. Het is aan de school om deze leerlingen voldoende uit te dagen en op hun niveau aan te spreken. Anderzijds wordt opgemerkt dat een zogenoemd 'expertniveau' voor de vijf tot tien procent beste kinderen een extra impuls geeft aan scholen om juist ook te investeren in de bovenkant. Wel moet opgemerkt worden dat indien er echt werk wordt gemaakt van 'doorlopende leerlijnen' kinderen die veel meer aan kunnen de mogelijkheid biedt tijdens de basisschoolperiode alvast onderdelen van het referentieniveaus 2S te volgen.

De PO-Raad adviseert dat het niet wenselijk is om een expertniveau in te voeren. Scholen zijn vrij om voor leerlingen of een deel van de leerlingen hogere niveaus na te streven, zodat zij zelf een expertniveau op maat kunnen formuleren. Een centraal bepaald expertniveau kan nooit voldoen voor alle (hoog)begaafde leerlingen.

Zorgleerlingen

Tijdens de veldraadpleging is duidelijk geworden dat er aandacht dient te zijn voor de groep zorgleerlingen. In het rapport van de expertgroep is het hoofdstuk over zorgleerlingen slechts op hoofdlijnen uitgewerkt. Opgemerkt wordt dat het behalen van het niveau voor een deel van de zorgleerlingen met extra inspanningen en faciliteiten haalbaar is. Dit geldt echter lang niet voor alle zorgleerlingen. Er is een groep zorgleerlingen die het niveau, volgens de deelnemers aan de veldraadpleging, ook met extra inzet en faciliteiten, niet zal halen. Hierbij werd opgemerkt dat het dan niet alleen gaat om een groep kinderen met een cluster 3 indicatie, maar dat ook gedacht moet

worden aan bepaalde doelgroepen in andere clusters en aan kinderen op het speciaal basisonderwijs. De invoering van 'Passend Onderwijs' zou er tevens toe kunnen leiden dat ook in het regulier onderwijs een groep leerlingen de referentieniveaus niet haalt.

Op de vraag of er voor deze groep afzonderlijke referentieniveaus moeten komen, is uit de veldraadpleging geen eenduidig antwoord gekomen. Ook binnen het speciaal onderwijs wordt daar verschillend over gedacht. Enerzijds wordt gesteld dat door het formuleren van een extra referentieniveau de kans groot is dat leraren hun doelen voor een grote groep leerlingen naar beneden gaan bijstellen. Dit is volgens de gespreksdeelnemers niet goed, omdat juist het hebben van (hoge) verwachtingen en stellen van ambitieuze doelen er toe doet. Daar komt bij dat aan de hand van de twee voorgestelde referentieniveaus kan worden vastgesteld op welke onderdelen leerlingen achterblijven en waar aanvullende remediërende maatregelen nodig zijn. Anderzijds is in de veldraadpleging ook door veel deelnemers gewezen op het feit dat doelen die leerlingen toch niet kunnen halen juist demotiverend werken voor zowel leerling als leraar.

De PO-Raad adviseert dat het goed is de invoering eerst te richten op de voorgestelde twee niveaus. Daarnaast is echter wel nader onderzoek gewenst. Wij zijn van mening dat het inrichten van pilots rond 'zorgleerlingen' informatie moet geven over de effectiviteit van een speciaal niveau voor zorgleerlingen. Hierbij moet duidelijk worden afgesproken wanneer we spreken van zorgleerlingen om ongewenste wildgroei van deze categorie te voorkomen.

Conditie waaronder de niveaus kunnen worden ingevoerd

In de veldraadpleging heeft de PO-Raad gesproken over condities waaronder de referentieniveaus ingevoerd kunnen worden. Vragen die hierbij centraal stonden waren:

- Wat zijn de condities waaronder de referentieniveaus zouden kunnen worden ingevoerd?
- Welke ondersteuning heeft u daarbij nodig (middelen, begeleiding, tijdspad)?
- Welke fasering moet gevolgd worden bij de invoering?
- Wordt door deze referentieniveaus voor taal/lezen en rekenen minder tijd besteed aan andere vakgebieden?

Focus op rekenen en taal

Een randvoorwaarde om de invoering van de referentieniveaus tot een succes te maken, is dat de focus op rekenen en taal blijft liggen. Dit geldt zowel voor het beleid van de overheid als voor het beleid binnen de onderwijsorganisatie. Van de overheid wordt verwacht dat zij zich beperkt in het uitstrooien van nieuwe maatregelen over het veld en meer samenhang aanbrengt in het bestaande beleid. Leerkrachten geven ook aan dat zij van hun schoolleiders en bestuurders verwachten dat zij tijd en 'rust' krijgen om duurzaam aan de verbetering van de kwaliteit van basisvaardigheden te werken. Hierin zal de sector primair onderwijs dus ook zelf zijn verantwoordelijkheid moeten nemen.

Investeren in leraren

Tijdens de gesprekken werd onderstreept dat de leraar een cruciale rol heeft. De leraar maakt de kwaliteit van het primaire proces. Referentieniveaus kunnen leraren daarbij ondersteunen, omdat ze richting geven aan de doelen en opbrengsten die bereikt moeten worden. Maar leraren kunnen dit niet vanzelf en niet alleen. Onderwijskundig leiderschap is een belangrijke voorwaarde en ook besturen zullen vanuit hun verantwoordelijkheid moeten investeren in de kwaliteit van hun leraren. De gespreksdeelnemers geven aan

dat dit tijd, geld en capaciteit vraagt. Door alle niveaus in de onderwijsorganisatie werd het belang van 'meer handen in de klas' onderstreept.

Voorbeelden van thema's waarop volgens hen kwalitatief geïnvesteerd moet worden zijn:

1. gedegen scholing op het gebied van opbrengstgericht werken,
2. denken en werken in tussendoelen en leerlijnen zowel binnen de groep als door de hele school,
3. instructiekwaliteit en
4. klassenmanagement.

De PO-Raad adviseert een structurele investering in de kwaliteit van leraren. Een eerste lijn die opgepakt kan worden, betreft de lerarenopleiding basisonderwijs. Uit de veldraadpleging kwam naar voren dat het veld zorgen heeft over de kennis en vaardigheden van instromend personeel op het gebied van doorlopende leerlijnen, tussendoelen, opbrengstgericht werken, instructiekwaliteit en klassenmanagement. Om de invoering van referentieniveaus een evidente en succesvolle bijdrage te laten leveren aan kwaliteitsverbetering van het taal- en rekenonderwijs is het van belang dat startende leraren, in de opleiding goed voorbereid worden op het werken met referentieniveaus. Dit geldt eveneens voor de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs.

Een tweede lijn die uitgewerkt kan worden, is de scholing van zittend personeel. Ook zittend personeel zal op onderdelen geschoold moeten worden. Uit de veldraadpleging kwam naar voren dat bestuurders deze rol zelf willen oppakken. Zij zien het als hun verantwoordelijkheid om deze impuls te geven en willen graag doorpraten met de staatssecretaris over de kaders waarbinnen één en ander gestalte kan krijgen.

Investeren in schoolleiders

Tijdens de veldraadpleging is veelvuldig gewezen op de rol van de schoolleider en het belang van onderwijskundig leiderschap. Kwaliteitsverbetering gaat niet vanzelf. De schoolleider heeft daarin een belangrijke rol. Zo vraagt opbrengstgericht werken meer richting, vragen de ondersteuning van het team en individuele leraren aandacht en is de inzet van middelen van belang. Schoolleiders geven in de gesprekken aan dat zij behoefte hebben meer te investeren in hun onderwijskundig leiderschap, maar dat zij dan wel moeten worden vrijgesteld van andere taken. Hiermee bedoelen zij dat extra formatie voor staf- en ondersteunende taken nodig is.

De PO-Raad adviseert om zowel aan de wens van het veld 'extra handen in de klas' tegemoet te komen door daarop te investeren als ook een investering van de overheid voor extra formatie voor staf- en ondersteunende taken.

Leermiddelen

Tijdens de veldraadpleging is veelvuldig gesproken over de onderwijsleermethode en het gebruik daarvan. Enerzijds werd opgemerkt dat methodes nu nog voor te veel leraren een keurslijf zijn. De uitdrukking 'slaaf van de methode' is in dat kader meerdere malen gebruikt. Anderzijds werd opgemerkt dat methodes juist richting geven aan het handelen en daarom belangrijk zijn voor de dagelijkse gang van zaken. Aangegeven is dat referentieniveaus leraren meer dan nu kunnen sterken boven de methode te gaan staan. De leraar krijgt meer inzicht in zowel de grote lijnen als ook de doelen en stappen die iedere dag gezet moeten worden. De wijze waarop de referentieniveaus een plek moeten krijgen in de methodes is eveneens onderwerp van gesprek geweest. In het algemeen geven de gesprekspartners aan dat de methodes aangepast moeten worden op grond van de referentieniveaus en dat scholen eenmalig middelen moeten krijgen om versneld die nieuwe methodes aan te schaffen.

Naast de methodes is ook gesproken over leerlingvolgsystemen. De deelnemers geven aan dat het voor de hand ligt dat de huidige toetsen worden aangepast op grond van de referentieniveaus. De indruk dat de huidige toetsen en leerlingvolgsystemen al aan de eisen van de referentieniveaus voldoen wordt door het veld niet gedeeld.

De PO-Raad adviseert om scholen, wanneer de methodes zijn aangepast, eenmalig een extra impuls te geven voor versnelde aanschaf van deze leermiddelen. Hierbij moet extra aandacht besteed worden aan methodes voor het speciaal onderwijs. Omdat dit vaak een kleine doelgroep betreft is het voor marktpartijen vaak minder interessant om methodes voor deze specifieke doelgroepen te ontwikkelen.

Analoog aan de methodes moeten scholen eenmalig extra middelen krijgen om de aangepaste toetsen aan te kunnen schaffen. Hierbij moet opnieuw rekening worden gehouden met de bijzondere positie van bepaalde doelgroepen in het speciaal onderwijs.

Verantwoording

In de veldraadpleging is stil gestaan bij de vraag naar verantwoorden en afrekenen. De deelnemers geven aan dat het voor zich spreekt dat gevolgd moet worden of leerlingen de referentieniveaus ook gaan halen, zodat tijdige bijstelling van het onderwijsprogramma mogelijk is. Dit proces wordt gezien als de verantwoordelijkheid van bestuur en school. Op alle niveaus in de organisatie moet het gebruik van toetsen een hulpmiddel zijn voor het gesprek over de kwaliteit van het onderwijs. Op geen enkel niveau mag het gebruik van toetsen leiden tot een afrekencultuur.

De PO-Raad adviseert de komende periode aanpakken te ontwikkelen om zorgvuldig te kunnen toetsen en verantwoorden. Daarbij zal de dunne lijn tussen een opbrengstgerichte cultuur en een afrekencultuur steeds scherp in de gaten gehouden worden.

Beschikbare onderwijstijd

Wanneer in het onderwijsprogramma meer aandacht besteed moet worden aan de basisvaardigheden heeft dit gevolgen voor de tijd die beschikbaar is voor andere vakken. Leerkrachten geven aan dat het weliswaar mogelijk is binnen andere vakken aandacht te besteden aan rekenen en taal, maar dat dit niet de hele 'verschuiving' dekt. Hun inschatting is dat uitbreiding van de onderwijstijd voor taal en rekenen ten koste kan gaan van de beschikbare tijd voor andere vak- en vormingsgebieden.

De PO-Raad adviseert scholen en professionals te ondersteunen bij het verbinden van de basisvaardigheden met andere vak- en vormingsgebieden door – onder meer – het verspreiden van veelbelovende ontwikkelingen op dit gebied en het overdragen van min of meer bewezen aanpakken als het gaat om deze verbinding. Daarnaast zal het veld van de overheid meer ruimte moeten krijgen eigen keuzes te maken, passend bij de leerlingpopulatie, in het aanbieden van andere leerstof dan voor de basisvaardigheden.

Afsluiting primair onderwijs

De PO-Raad constateert dat de afsluiting van het primair onderwijs niet optimaal is voor een doorgaande leerlijn naar het voortgezet onderwijs. De meeste scholen nemen in februari een eindtoets af. Daarna besteden veel scholen aandacht aan andere vaardigheden. Onderzoek toont aan dat veel leerlingen hierdoor al voor de zomervakantie een achteruitgang vertonen in hun basisvaardigheden. Dat betekent dat de leerlingen met een te groot verlies van kennis beginnen aan het voortgezet onderwijs.

De eindtoets is in de wet alleen bedoeld als tweede gegeven naast het advies van de basisschool. In de praktijk blijkt dat meestal de uitslag van de eindtoets overeenkomt met het advies van de basisschool. Leerlingen kunnen zich dus op basis van het advies al inschrijven op een school voor voortgezet onderwijs. De eindtoets kan zijn officiële plek als tweede gegeven daarmee gewoon behouden. Vertegenwoordigers van het voortgezet onderwijs hebben ook aangegeven deze voordelen bij doorlopende leerlijnen aan te moeten.

De PO-Raad adviseert u een onderzoek uit te laten voeren naar het moment van de eindtoets in het primair onderwijs. Is het mogelijk om het primair onderwijs beter gebruik te laten maken van de beschikbare onderwijstijd door een mogelijke eindtoets te verplaatsen van februari naar mei of juni.

Aansluiting VVE - primair onderwijs - voortgezet onderwijs

Naast het verbeteren van de kwaliteit van het taal- en rekenonderwijs in het primair onderwijs dient de invoering van referentieniveaus ook te leiden tot het verbeteren van de doorlopende leerlijn tussen de verschillende sectoren. Wanneer de sectoren bij de invoering en handhaving een verschillend tijdspad volgen zal de doelstelling - het verbeteren van de doorlopende leerlijn - niet snel gehaald worden. Voor de PO-Raad is het essentieel dat de invoering en eventuele handhaving van referentieniveaus in de verschillende sectoren gelijktijdig gebeurt. Dat wil zeggen dat invoering en handhaving van referentieniveaus in het po gelijk op moet gaan met invoering en handhaving in het vo. Ook binnen de lerarenopleidingen zal gelijktijdig in dit proces aandacht moeten zijn voor deze doorlopende leerlijn.

In het licht van de doorlopende leerlijn zal er daarnaast een betere aansluiting moeten komen tussen methodes en toetsen in het primair en voortgezet onderwijs. Bij de aanpassing van methodes en toetsen aan de referentieniveaus zullen de methode en toetsmakers dus ook voor een betere aansluiting moeten zorgen tussen de methodes en toetsen in po en vo.

Bijzondere aandacht vragen wij voor de methoden en toetsen die bij de vroeg- en voorschoolse educatie worden gebruikt. Deze zullen moeten aansluiten bij de methoden en toetsen in het primair onderwijs.

Hoe verder

De PO-Raad is van mening dat de invoering van referentieniveaus positief kan bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van het taal- en rekenonderwijs. Uit de veldraadpleging blijkt dat leerkrachten, schoolleiders en bestuurders behoefte hebben aan houvast voor het inrichten van hun leerlijnen. Wel is aan de invoering van deze niveaus een aantal condities verbonden die hierboven zijn geschetst. Voor de PO-Raad is het zeer belangrijk dat de invoering van referentieniveaus een bijdrage levert aan een opbrengstgerichte cultuur. Daarom adviseren wij u dat de overheid zich beperkt tot het vaststellen van de eindniveaus in groep 8 (fundamenteel niveau en streefniveau) en dat de Inspectie deze eindniveaus betreft bij haar toezicht op de kwaliteit van het onderwijs op de scholen.

Het is belangrijk dat de scholen vanaf groep 1 bewust toewerken naar het referentieniveau in groep 8. Leraren en schoolleiders kunnen daarom houvast hebben aan een model van doorlopende leerlijnen gedurende het basisonderwijs. De PO-Raad adviseert u om als support voor de scholen in goed overleg met het veld ijkpunten op de leerlijnen te laten ontwikkelen. Deze ijkpunten zijn geen norm, maar wel ondersteunend voor de leerkrachten in de lagere groepen in het basisonderwijs. Op basis van deze ijkpunten kunt u toetsinstrumenten laten ontwikkelen.

Omdat uit de gesprekken met het veld is gebleken dat de sector graag verantwoording wil afleggen over de bereikte resultaten stelt de PO-Raad voor dat scholen zichzelf ertoe verplichten jaarlijks de resultaten die de kinderen hebben bereikt systematisch terug te koppelen aan de ouders. Een aandachtspunt is hierbij of alle ouders altijd in staat zijn dit op waarde te schatten en of zij voldoende toegerust om hun kinderen op de juiste wijze te ondersteunen (jeugdbeleid).

De PO-Raad en haar leden realiseren zich dat de Sector Primair Onderwijs ook zelf zijn verantwoordelijkheid moet nemen om de kwaliteit van de basisvaardigheden te verhogen. Ook zij willen er voor zorgen dat de invoering van referentieniveaus leidt tot een opbrengstgerichte cultuur tussen bestuurders, schoolleiders en leerkrachten binnen de onderwijsorganisatie. Door de nieuwe werkwijze van de inspectie staat de inrichting van het interne toezicht op de kwaliteit van het onderwijs bij veel schoolbesturen op de agenda. De PO-Raad realiseert zich dat hierin nog een slag te maken is. De PO-Raad wil zijn leden hierbij ondersteunen en heeft al verschillende activiteiten gepland om dit vorm te geven.

Voorstellen PO-Raad voor implementatie

1. Er moeten schoolonafhankelijke toetsen en leerlingvolgsystemen worden ontwikkeld. OCW zal hiervoor opdracht moeten geven aan een aantal partijen. De PO-Raad wil intensief betrokken worden bij de ontwikkeling (begeleidingscommissie).
2. De expertise en capaciteit in de educatieve infrastructuur moet zich focussen op taal en rekenen. De PO-Raad wil ook hier intensief betrokken zijn en een regierol oppakken.
3. De PO-Raad wil een stimulerende rol spelen bij het versterken van een lerende cultuur in de Sector Primair Onderwijs. Dat wil zeggen dat de PO Raad
  - a. het veld informeert en optimaal betreft bij de invoering van de referentieniveaus.
  - b. netwerken organiseert om kennis te delen.
  - c. vragen bundelt op het terrein van leermiddelen, scholing, ondersteuning.
  - d. samen met de VO Raad pilots inricht om de overgang tussen PO en VO te verbeteren.
  - e. afstemming zal zoeken met de vroeg- en voorschoolse educatie en lerarenopleidingen.
  - f. met de ouderorganisaties wil nagaan hoe ouders het beste bij de focus op taal en rekenen betrokken kunnen worden.

De PO-Raad wil graag de komende periode met u van gedachten wisselen over de manier waarop de sector goed in positie gebracht kan worden om de referentieniveaus in te voeren en de kwaliteit van de basisvaardigheden te verbeteren. De PO-Raad wil op korte termijn komen tot een breed gedragen plan waar alle spelers in het veld gelijktijdig werken aan de versterking van de taal- en rekenprogramma's in het belang van goed onderwijs voor alle leerlingen.

Namens het bestuur van de PO-Raad,

Kete Kervezee
Voorzitter